

**ความไม่สมดุลระหว่างผลประโยชน์สาธารณะของรัฐกับประชาชน
อันเกิดจากการดำเนินโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบ
ต่อชุมชน: ข้อมูลเชิงคุณภาพจากโครงการถมที่ดินในทะเลและ
การก่อสร้างหรือขยายสิ่งก่อสร้างบริเวณหรือในทะเล
พื้นที่ตำบลสะกอม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ***

ไชยา เกษารัตน์ ชาลี ไตรจันทร์*** อิศริฐฐ์ รินโธสง**** และ อาคม ใจแก้ว******

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและเสนอวิธีการจัดการความไม่สมดุลระหว่างผลประโยชน์สาธารณะของรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน เป็นการศึกษาโดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพในโครงการถมที่ดินในทะเลและการก่อสร้างหรือขยายสิ่งก่อสร้างบริเวณหรือในทะเล บริเวณพื้นที่ตำบลสะกอม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา โดยผู้ศึกษาใช้วิธีการสนทนากลุ่ม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยตัวแทนภาคประชาชน ตัวแทนผู้นำท้องถิ่น ตัวแทนข้าราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นและตัวแทนผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของโครงการ และได้จัดการสนทนากลุ่มในวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2556 เวลา 09.00-12.00 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลสะกอม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษา พบว่าสภาพปัจจุบัน บริเวณฝั่งซ้ายของการสร้างเขื่อนปากคลองสะกอมได้รับผลกระทบจากการถูกกัดเซาะอย่างเห็นได้ชัด ชายหาดมีความชันเหมือนหน้าผาสูงกว่า 3 เมตร ส่งผลให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบและเกิดการเรียกร้องให้ส่วนราชการเข้ามาแก้ปัญหา ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างผลประโยชน์สาธารณะของรัฐกับประชาชนนั้นมี 2 ปัจจัยหลัก คือ (1) ทศนคติเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ และ (2) ความหวาดระแวงหรือความไม่ไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้นแนวทางในการแก้ปัญหาคือการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน การมีทัศนคติที่ตรงกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลต่อความไม่ไว้วางใจระหว่างกันทั้งจากผู้ดำเนินโครงการ คือรัฐและประชาชนในพื้นที่เขตการพัฒนาของโครงการพัฒนานั้น

คำสำคัญ: ความไม่สมดุล ผลประโยชน์สาธารณะ รัฐ ประชาชน โครงการ

* ส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

** นักศึกษาปริญญาเอก

*** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

**** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

Imbalance between the Public Interest of the State and People from the Project or Activity that May Cause Negative Impact: Qualitative Method from the Project of Land Reclamation in the Sea and Construction or Expansion on Grounds or in the Sea (LRCES) in Area of Sakom Subdistrict, Chana District, Songkhla Province *

Chaiya Kesarat ** Charlee Traijan *** Itsarat Rinthaisong ****
and Akom Jaikew ****

Abstract

The objective of the research was to study status and propose managing methods the imbalance between the public interests of the state and people from the LRCES in Sakom Subdistrict, Chana District, Songkhla Province. The article would focus on the used of the qualitative instrument in the study. A focus group discussion was arranged for data elicitation on April 9, 2013 from 9:00 a.m. to 12:00 p.m. at the meeting room of the Sakom Subdistrict Administrative Organization. Informants consisted of agencies of the local people, local leaders, officers from the central government, regional or local authorities and the executive or staff involved in the project.

Two main issues surfaced during the focus group discussion. The first issue concerned damage to a dam which was a part of the sea construction project in the Sakom subdistrict. The landscape on the left side of the dam had been significantly damaged from erosion and this has resulted in the formation of steep cliffs over three meters height on the beach. The second issue concerned two main factors that caused an asymmetry between the public interest of the state and the people were: (1) the attitude of government officials on the project, and (2) the mistrust of people towards the project and government officials. Therefore a resolution of this problem could create a common understanding, exchange information between the state and the people, and for the government to adjust their communication strategy which resulted in mistrust between the state and people of the area surrounding the development of the project.

Key words: Imbalance; Public Interest; State; People; Project

* Part of Thesis for the Degree of Doctor of Philosophy in Management, Prince of Songkla University (PSU)

** Ph.D. Student.

*** Advisor.

**** Co- Advisor.

บทนำ

กระแสความไม่สมดุลภายใต้ยุทธศาสตร์ความไม่สมดุลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมและภาคเมืองใหญ่ก่อน ละทิ้งภาคเกษตรหรือภาคชนบทไว้ลำดับหลัง โดยเชื่อว่าการกระจายตัวของผลประโยชน์ทางการพัฒนาจะตามมาเอง แต่ในความเป็นจริงกลับไม่เป็นเช่นนั้น การพัฒนาที่ไม่กระจายตัวอย่างทั่วถึง ส่งผลให้เกิดการก่อกวนและขยายความสับสนและตื่นตัวต่อสิทธิเสรีภาพในชุมชนท้องถิ่น เกิดการเรียกร้องต่าง ๆ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและความสุขสะดวกของกลุ่มคนในเมืองและมาพร้อมกับมลพิษขั้นรุนแรง ในที่สุดการบำบัดมลพิษก็ตกเป็นภาระคนไทยทั้งชาติ เพราะต้องเสียภาษีให้รัฐ เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากร เป็นสาเหตุรากเหง้าของความขัดแย้งอันนำไปสู่ความรุนแรงในสังคม จึงทำให้เกิดการเรียกร้องถึงการต้องปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนา จากที่เคยมุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นที่ตั้ง มาสู่เป้าหมายที่มุ่งเน้นคน ชุมชนและสภาพแวดล้อม ชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นและควบคุมกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนและยืนยันในคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Kumpeera, 2008; วิวัฒน์ชัย อัตถากร, 2553)

จากการรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (2552) พบว่าหลาย ๆ โครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน มักจะทำให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับความเดือดร้อนเนื่องมาจากการดำเนินการนั้นไม่ได้มาจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ตลอดจนการไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ถึงแม้ว่าจะมีการกำหนดให้มีการทำประชาพิจารณ์ แต่การดำเนินการก็ยังไม่

ครอบคลุมในประเด็นสำคัญ ๆ เน้นการให้ข้อมูลเฉพาะกลุ่ม เป็นผลให้เกิดการแตกแยกกันในชุมชน ผู้นำชุมชนเกิดความขัดแย้งกับลูกบ้านเนื่องจากความคิดเห็นไม่ตรงกัน ซึ่งเป็นการทำลายความสามัคคีในชุมชน

จากสภาพปัญหาต่างที่ได้กล่าวมาข้างต้น ก่อให้เกิดประเด็นคำถามว่าความไม่สมดุลระหว่างผลประโยชน์สาธารณะของรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนมีสภาพเป็นอย่างไร มีปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการจัดการความไม่สมดุลระหว่างผลประโยชน์สาธารณะของรัฐกับประชาชน และมีวิธีการจัดการความไม่สมดุลระหว่างผลประโยชน์สาธารณะของรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างไร จากประเด็นคำถามดังกล่าวจึงนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย มี 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพความไม่สมดุลระหว่างผลประโยชน์สาธารณะของรัฐกับประชาชน จากการดำเนินโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างผลประโยชน์สาธารณะของรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน และ 3) เพื่อเสนอวิธีการจัดการความไม่สมดุลระหว่างผลประโยชน์สาธารณะของรัฐกับประชาชน จากการดำเนินโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน ซึ่งจะเป็นโยบายอย่างยั่งยืนต่อการวางแผนการพัฒนาประเทศ ตลอดจนทำให้ความต้องการทั้งของรัฐและของชุมชนหรือประชาชนนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกันและยอมรับกันได้ ทำให้ประเทศเกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพและเสนอวิธีการจัดการความไม่สมดุลระหว่างผลประโยชน์สาธารณะของรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 10 คน โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วยตัวแทนภาคประชาชน ตัวแทนผู้นำท้องถิ่น ตัวแทนข้าราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น และตัวแทนผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของโครงการถมที่ดินในทะเลและการก่อสร้างหรือขยายสิ่งก่อสร้างบริเวณหรือในทะเล บริเวณพื้นที่ตำบลสะกอม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

ประเด็นการสนทนากลุ่ม 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ สถานการณ์ปัจจุบันและสภาพปัญหา ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างผลประโยชน์สาธารณะของรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการฯ และแนวทางสำหรับการแก้ปัญหา อธิบายได้ดังนี้

1. สถานการณ์ปัจจุบันและสภาพปัญหา

จากการศึกษาพบว่า บริเวณฝั่งซ้ายของการสร้างเขื่อนปากคลองสะกอมได้รับผลกระทบจากการถูกกัดเซาะอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ที่ดินของประชาชนหายไป ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับฝั่งขวาของเขื่อนพบว่าพื้นที่ดินได้งอกออกมาเพิ่มขึ้นเป็นพื้นที่จำนวนมาก ในส่วนของพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือพื้นที่หมู่ที่ 6 ตำบลสะกอม ซึ่งมีประมาณ 70 ครัวเรือนที่ยังต้องวิตกกังวล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงมรสุมที่มีความรุนแรงมากกว่าทุกช่วงของฤดูกาล นอกจากนี้บริเวณพื้นที่ดังกล่าวจากอดีตที่เป็นชายหาดราบเรียบไปกับน้ำทะเลกลับพบว่าในปัจจุบันกลายเป็นชายหาดที่มีความชันเหมือนหน้าผาสูงกว่า 3 เมตร สถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเกิดการเรียกร้องให้ส่วนราชการเข้ามาแก้ปัญหา และนอกจากนี้ยังเกิดความขัดแย้งระหว่างกันของประชาชนในพื้นที่ 2 ฝั่งของเขื่อน ซึ่งยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ ซึ่งนานวันก็เกิดการครอบครองที่ดินที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมาของกลุ่มนายทุนที่เข้ามาครอบครองที่ดิน

ในส่วนปัญหาการกัดเซาะ การแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นนั้นมีการประชุมร่วมทั้งประชาชนในพื้นที่ ผู้นำชุมชน และตัวแทนทั้งข้าราชการส่วนท้องถิ่นและส่วนกลาง โดยกรมเจ้าท่า ซึ่งในที่ประชุมมีการแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการแก้ปัญหาในเบื้องต้นซึ่งมีความคิดเห็นให้มีการสร้างเขื่อนในลักษณะฟันปลาและอีกกลุ่มต้องการใช้วิธีการเติมทราย ซึ่งกรมเจ้าท่าได้รับข้อมูลจากการประชุมและได้เข้ามาศึกษาผลกระทบในเบื้องต้น หลังจากนั้นก็มีความคืบหน้าหรือรายงานความคืบหน้าจากส่วนงานที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนทราบอีกเลย จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวประกอบกับการบันทึกการสนทนากลุ่มผู้ศึกษาได้สรุปให้เห็นถึงสภาพปัญหาออกเป็น 2 ปัญหาหลัก ได้แก่

(1) ปัญหาความพร้อมและความสามารถในการแก้ไขปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การตัดสินใจดำเนินการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะของแต่ละท้องถิ่นไม่มีการบูรณาการกันอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เลือกใช้มาตรการสร้างเขื่อนกันคลื่นบริเวณหน้าหาดซึ่งอยู่ในเขตความรับผิดชอบของตน แต่การสร้างเขื่อนกันคลื่นในพื้นที่ของ อบต. ก อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ชายฝั่งทะเลและชายหาดซึ่งอยู่ในบริเวณอันใกล้ซึ่งอยู่ในเขตความรับผิดชอบของ อบต. ข ดังนั้นจึงจำเป็นต้องร่วมกันปรึกษาหารือเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีความรู้ความเข้าใจไม่เพียงพอเกี่ยวกับมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับการกัดเซาะ ซึ่งถือเป็นเรื่องเทคนิคที่ต้องอาศัยความรู้ทางวิชาการในเรื่องนั้น ๆ กอปรกับการขาดงบประมาณในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาการกัดเซาะ

(2) ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากข้อเท็จจริงปรากฏว่าประชาชนในพื้นที่มักจะไม่ค่อยได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนิน

โครงการก่อสร้างต่าง ๆ จนกว่าจะมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) ซึ่งส่วนใหญ่เจ้าของโครงการจะมีการจัดประชุมเพื่อรับฟังความเห็นจากประชาชนในพื้นที่ โดยที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าการประชุมแต่ละครั้งเป็นขั้นตอนใดของกระบวนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และไม่ทราบระดับของการมีส่วนร่วมว่าการประชมนั้น ๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อรับทราบข้อมูล ให้ข้อมูลปรึกษาหารือ หรือร่วมตัดสินใจ ซึ่งมีหลายครั้งที่ประชาชนเข้าใจว่าหากที่ประชุมมีมติเป็นอย่างไรเจ้าของโครงการจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามมติของที่ประชุมซึ่งในความเป็นจริงแล้วมิได้เป็นเช่นนั้นแต่อย่างใด

นอกจากนี้ในแง่ของการให้ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่หรือเจ้าของโครงการมิได้เป็นการให้ข้อมูลอย่างรอบด้าน แต่มักเป็นการให้ข้อมูลเพียงด้านเดียว เช่น ให้ข้อมูลว่าการสร้างเขื่อนกันคลื่นสามารถป้องกันการกัดเซาะในพื้นที่ดังกล่าวได้ แต่มิได้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชนว่าการก่อสร้างเขื่อนกันคลื่นก่อให้เกิดผลเสียแก่พื้นที่ซึ่งอยู่ติดต่อกันหรือไม่เพียงใด ซึ่งเมื่อปัญหาการกัดเซาะชายหาดได้ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้างจนเป็นที่ประจักษ์และเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับข้อมูลดังที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าของโครงการได้แจ้งไว้ ส่งผลทำให้ประชาชนเกิดความสับสนและความไม่ไว้วางใจระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับโครงการดังกล่าวได้เช่นกัน

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างผลประโยชน์สาธารณะของรัฐกับประชาชนจากการดำเนินโครงการ

ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์และสรุปผล พบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างผลประโยชน์สาธารณะของรัฐกับประชาชนนั้นมี 2 ปัจจัยหลัก คือ (1) ทศนคติเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ และ (2) ความหวาดระแวงหรือความไม่

ไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ อธิบายได้ดังนี้

(1) ทศนคติเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ จากการสนทนากลุ่ม พบว่าแนวความคิดของเจ้าหน้าที่ภาครัฐยังมองผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งมีตอนหนึ่งที่เจ้าหน้าที่ภาครัฐกล่าวว่า “ข้อพิจารณาที่สำคัญประการหนึ่งคือลักษณะของชายหาด หากเป็นชายหาดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจรัฐจะดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วนและไม่คำนึงถึงงบประมาณว่าจะมากหรือน้อยเนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ” ซึ่งลักษณะเช่นนี้ Meyerson & Banfield (1955) กล่าวว่า การที่ผู้มีอำนาจได้ตัดสินใจนำเอาเรื่องผลประโยชน์ของมหาชนมาเป็นตัวกำหนดผลประโยชน์ของเอกชนจะทำให้เกิดการต่อต้านหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนกรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อแก๊สธรรมชาติไทย-มาเลเซีย (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2546) พบว่าปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐยังมีทัศนคติและจิตสำนึกแบบเก่าที่ชอบผูกขาดความถูกต้องและถือเอาความคิดเห็นและการตัดสินใจของตนเองเป็นใหญ่

(2) ความหวาดระแวงหรือความไม่ไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ จากการสนทนากลุ่ม พบว่าประชาชนเกิดความไม่เชื่อถือเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ดังหลาย ๆ เหตุการณ์ อาทิ การที่หน่วยงานภาครัฐเข้ามาศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ามาขอข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ แต่กลับพบว่าไม่มีการรายงานความคืบหน้าให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบประชาชนในพื้นที่จึงเกิดความรู้สึกหวาดระแวงเนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐได้เลย นอกจากนี้ยังมีประเด็นความต้องการ

ของประชาชนในพื้นที่ที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่าที่ควร เช่น จากการประชุมร่วม ประชาชนต้องการให้มีการเติมทราย แต่สุดท้ายเรื่องดังกล่าวก็เงียบหายไป การสนทนากลุ่มตอนหนึ่งที่สนับสนุนประเด็นความไม่ไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินโครงการฯ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชนกล่าวว่า “จริง ๆ แล้ว ผมอยากรู้ข้อมูล แต่จะเอาข้อมูลที่ไหน เพราะรัฐก็ไม่บอกมาไง เขาจะทำโครงการอะไรนี่จริง ๆ แล้วต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม ยกตัวอย่างทำเรื่อน้ำลิกนะ...จะมีท่าเรื่อนะ... ทำไมเขาไม่บอกเหมือนครั้งแรกที่ทำเขื่อนที่สะกอม จริง ๆ แล้วทำไมเขาไม่บอกว่าจะเกิดผลกระทบอีก 20 ปี หรือ 10 ปี ทำไมเขาไม่บอก มาบอกทีหลัง ที่พี่น้องไว้วางใจเกี่ยวกับการกักเขื่อนไว้ เพราะมันเกิดผลกระทบแน่นอน แล้วทำไมไม่บอกให้ประชาชนรู้ก่อนละ นี่คือการบกพร่องของหน่วยงานของรัฐ” หรือ “... เพราะว่าการทำ EIA มันต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม ถ้าทำอยู่ในห้องแอร์ทำได้... งั้นไม่ทำดีกว่า” สอดคล้องกับนักวิชาการและจากการวิเคราะห์ของสำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ที่กล่าวถึงการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยพบว่า ปัญหาประการหนึ่งต่อการจัดทำโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ดังกล่าว เป็นเรื่องของความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจระหว่างผู้ปกครอง (รัฐ) และผู้ถูกปกครอง (ประชาชนในพื้นที่) ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ฝังลึกมานาน ไม่ว่าจะเป็นรัฐจะทุ่มเทเพียงใดหากประชาชนไม่ไว้วางใจก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ (ศิริรัตน์ ธาณิธนานนท์ และคณะ, 2538; สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน, 2552; พรพันธุ์ เขมคุณาศัย และกรรณาแดงสุวรรณ, 2553)

3. แนวทางสำหรับการแก้ปัญหา

จากการสนทนากลุ่มพบว่า มุมมองการแก้ไขปัญหาจากหน่วยงานของรัฐและจากประชาชนยังมีความเห็นที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจากมุมมองการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันดังกล่าว ก่อให้เกิดความหวาดระแวงระหว่างกัน รวมถึง

ทัศนคติที่แตกต่างกันส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลในผลประโยชน์สาธารณะระหว่างกัน ดังนั้นการสร้าง ความเข้าใจกัน การมีทัศนคติที่ตรงกัน การไม่มีความหวาดระแวงระหว่างกันทั้งจากผู้ดำเนินโครงการ นั้นก็คือรัฐและประชาชนในพื้นที่เขตการพัฒนาของโครงการพัฒนานั้น ๆ จะเป็นตัวทำให้เกิดความสมดุลในผลประโยชน์สาธารณะระหว่างกัน ได้ ดังที่ ศิริรัตน์ ธาณิธนานนท์ และคณะ (2538), คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (2546), สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน (2552) และพรพันธุ์ เขมคุณาศัย และกรรณาแดงสุวรรณ (2553) ได้วิเคราะห์ให้เห็นแล้วว่า ปัญหาประการหนึ่งต่อการจัดทำโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ดังกล่าวเป็นเรื่องของความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ฝังลึกมานาน ซึ่งสอดคล้องกับกลยุทธ์การจัดการโครงการขนาดใหญ่ให้ประสบความสำเร็จของ (Morris, 1993) คือการสร้างทัศนคติเชิงบวกให้เกิดขึ้นในโครงการ Stuckenbruck (1988) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่าความสำเร็จในการดำเนินโครงการคือการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของโครงการ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการจัดการความขัดแย้งและการประสานงาน และการติดต่อ สื่อสารทั้งภายในและภายนอกโครงการ

นอกจากนี้ประชาชนในพื้นที่ยังได้แสดงความเห็นต่อทิศทางการดำเนินโครงการของรัฐ เพื่อพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลไว้ว่า ประชาชนเห็นด้วยกับการพัฒนา แต่การพัฒนาเหล่านั้นควรเป็นการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป และต้องคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ อีกทั้งการพัฒนาพื้นที่ต้องก่อให้เกิดผลดีแก่ชุมชน มิใช่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือปัญหาซึ่งเป็นภาระแก่ชุมชน และการพัฒนาพื้นที่ต้องก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างระบบทุนกับประชาชนในพื้นที่ด้วย

สรุป

กระแสความไม่สมดุลภายใต้ยุทธศาสตร์ความไม่สมดุล ส่งผลให้เกิดการก่อตัวและขยายความสำนึกและตื่นตัวต่อสิทธิเสรีภาพในชุมชนท้องถิ่น เกิดการเรียกร้องต่าง ๆ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่พัฒนา การสร้างความเข้าใจกัน การมีทัศนคติที่ตรงกัน การไม่มีความหวาดระแวงระหว่างกันทั้งจากผู้ดำเนินโครงการนั้นก็คือรัฐและประชาชนในพื้นที่เขตการพัฒนาของโครงการพัฒนานั้น ๆ จะทำให้เกิดความสมดุลในผลประโยชน์สาธารณะระหว่างกันได้ เพราะท้ายที่สุดแล้วเป้าหมายของการพัฒนานี้ก็คือการอยู่ดีกินดีของประชาชนนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2546). รายงาน

ผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนกรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2552).

สิทธิชุมชนฐานทรัพยากร: สิทธิในการจัดการที่ดิน ป่า พลังงานและอุตสาหกรรมในรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ปี 2550 เล่ม 3. กรุงเทพฯ: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.

พรพันธุ์ เขมคุณาศัย และกรุณา แดงสุวรรณ.

(2553). จะอยู่กันอย่างไร ณ ชายแดนใต้?: ชาวประมงมลายูมุสลิมพื้นบ้านในบริบทการพัฒนา และ ความทันสมัย. ในวารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ, 5(2), 77-109.

วิวัฒน์ชัย อรรถาภรณ์. (2553). นวัตกรรมกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในอนาคตเพื่อความเป็นธรรมทางสังคมกับการบริหารนโยบายสาธารณะแนวใหม่สู่พุทธศักราช 2560. ในวารสารรัฐประศาสนศาสตร์, 8(1), 11-84.

ศิริรัตน์ ธานีรณานนท์, ดลมนรจณ์ บากา และ

ฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์. (2538). “ชาวไทยมุสลิมและการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม: การศึกษาภาคใต้ตอนล่าง” รายงานการประชุมวิชาการประจำปี 2538 มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย: วันที่ 9-10 ธันวาคม 2538 โรงแรมแอมบาสเดอร์ซีดี จอมเทียน จังหวัดชลบุรี.

สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน. (2552). แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนพ.ศ.2553-2556.

Kumpeera, K. (2008). “Sustainable Development Indicators for Thailand” in *Proceedings the 1st NRCT-ICSSR Joint Seminar on Sustainable Development*, Bangkok: NRCT & ICSSR.

Meyerson, M., & Banfield, E.C. (1955). *Politics, Planning, and The Public Interest*. New York: The Free Press.

Morris, P. W. G. (1993). Strategies for Managing Major Project in Paul C. Dinsmore ed. *The AMA Handbook of Project Management*. New York: AMA.

Stuckenbruck, L. C. (1988). “Integration: The Essential Function of Project Management” in Cleland D.I. and King W.R. (ed.). *Project Management Handbook*. 2nd ed. New York: Van Nostrand Reinhold.

